

uiuia, quæ aut collatiōe oim celebrantur, aut uicibus
solēt à cōtubernalib⁹ exhiberi, ut neminē pudeat in
honeste aliquid dicere aut facere: q̄a ad hoc cōueni-
unt, ut fœda illic gerant, & copia uini incitetur libidi-
nis diuersa uoluptas. Sed cum facis conuiuū,
uoca pauperes, debiles, claudos & cæcos, & beatus
eris: quia nō habent retribuere tibi. Remibue tur em̄
tibi in resurrectione iustorū.] Resurrectionē iustos
dicit, quia etsi om̄es resurgent, eorū tñ non immerito
q̄si ppria cognominat, q̄ et in hac se beatos nō dubi-
tāt eē futuros. Ergo q̄ pauperes uocat ad cōuiuū, in
futuro p̄cipiet præmiū. Qui amicos, fratres & diuites
uocat, recipit mercedē suam. Sed et si hoc, p̄pi deū fa-
cit, in exēplū filiorū Iob, sicut cætera s̄rnæ dilectiōis
officia, ipse qui iussit remunerat. Qui gulosos ac luxu-
riosos, p̄pter lasciuā inuirat, pœna in futuro p̄lectet
æterna. Hæc cū au disse quidā de simul discipu-
lentibus, dixit ei: Beatus qui manducabit panem
in regno dei. Panis q̄ manducat in regno dei, nō (iux-
ta Cherintū) corporalis intelligēdus est cibus, sed si-
le utiq; q̄ ait: Ego sum panis uiuus, q̄ de cælo descen-
di. Si q̄s māducauerit ex hoc pane, uiuet in eternū. Id
est, si q̄s meq̄ incarnatiōis sacramēto p̄fecte incorpo-
ratus, meq̄ diuine maie statū uisōe frui meruerit, hic
p̄petua uitę immortalitatis b̄ritudine gaudebit. Sed
q̄a nonnulli hūc panē fidenter q̄si odorādo p̄cipiūt,
dulcedinē eius attingere ueraciter gustādo fastidiūt.

Johan. 6

DOMINICA .I.
in quadragesima. Matthæi III.

In illo tēpore Ductus est Iesus in de-

serum a spiritu, ut tentaretur a diabolo. Et cum ieiunasset quad. Et reliqua.

IN huius lectionis serie Iuranc; suā naturā, diuīnam scilicet & humanā, nobis dñs manifestare dignatus est. Quod em̄ quadraginta diebus & quadraginta noctib⁹ ieiunauit, declaratio est diuine potestatis: quod uero cōsummaris illis esuriit ut homo, q̄si homo a diabolo tentatus est: sed quasi deus tentationes

diaboli superauit. Sed fortasse minus intelligentes ignorant, a quo spiritu sit Iesus ductus in desertum, propter illud maxime quod subditur: Assumpsit cum diabolus in sanctam ciuitatē, vel in montem excelsum. Sed quod uere & absque ulla ambiguitate a spiritu sancto in desertum ductus esse creditur, facile agnoscitur, si huius euangelij superiora parumper attendamus. Ait enim euangelista: Venit Iesus a Galilæa in Iordanem ad Iohannem, ut baptizaretur ab eo. Baptizatus autem, confestim ascendit de aqua. Et ecce aperti sunt ei celi, & uidit spiritū dei descendentē sicut columbā, & ueniētem super se. Et ecce uox de caelis dicens: Hic est filius meus dilectus in quo mihi complacui. Statimq; adiūxit: Tūc Iesus ductus est in desertum a spiritu ut tentaretur a diabolo, ostendens non ab alio, sed ab ipso spiritu sancto, qui super eum in specie colum

Matth. 3

Marc. 1

Luc. 4

Heb. 4.

bæ descendit, in desertum esse ductum. Quod etiam
 alij euāgelistæ, Marcus scilicet & Lucas, manifestius
 declarāt. Ait em̄ Marcus, Et statim expulit eum spi-
 ritus in desertum, & erat in deserto quadraginta die-
 bus & quadraginta noctibus, & tērabatur à sathana,
 eratq; cum bestijs, & angeli ministrabāt ei, Lucas ue-
 ro ait: Iesus repletus spū sancto, regressus est ab Ior-
 dane: & agebatur in spiritu in desertū diebus quadra-
 ginta, & nihil māducauit in illis diebus. Et consum-
 matis illis, esuriē. In quibus uerbis manifestissime co-
 gnoscimus, quia ibi eū spiritus sanctus duxit, ubi oc-
 casionem tentandi malignus spiritus inueniret. Dan-
 dus em̄ erat diabolo locus tentādi, ut fieret Christo
 occasio superādi. Permisit enim se à maligno spiritu
 tentari, ut nobis exemplum pugnandi ostenderet.
 Quod Apostolus Paul⁹ in epistola sua ad Hebræos,
 cum de dño loqueret, dicit: Non em̄ habemus ponti-
 ficem, qui nō possit infirmitatibus nostris compati,
 tentatum autē per om̄ia pro similitudine absq; pctō.
 Ad eam ergo ad thronū gloriæ cū fiducia, ut mise-
 ricordiam consequamur, & inueniamus gratiam in
 auxilio opportuno. Sed cū mens humana creatorē
 suū & redēptorē, qui nullū om̄ino pctm̄ habuit, à dia-
 bolo audit tentatū, metu fragilitatis suæ expauescit.
 Sed q̄ ex humana fragilitate terretur, ex cōditoris sui
 compassione fidutiā resumere debet. Qui em̄ ppter
 nos hō fieri dignatus est, in humana natura se tētari
 pro nobis permisit, ut sua tentatione nostram exclu-
 deret: nec solū impugnandi contra diabolū audaci-
 am tribueret, sed etiā uincēdi fidutiā restauraret. For-
 tasse etiam uideretur à quibusdam incredibile, dñm à
 diabolo fuisse tentatū. Sed nihil in eius tētatione tri-

mendū esse cognoscimus, nec incredibile, si eius alia
 facta pensamus. Pro certo em̄ scimus, qm̄ omniū re-
 proborū caput diabolus est, & huius capitis membra
 omnes sunt iniqui. Nunquid non mēbrum eius fuit
 Pilatus: Nunquid non mēbra eius fuerunt Iudæi pe-
 lequentes, & milites crucifigentes: **Vtq;** Cum ergo
 maius sit occidi q̄ tentari, quid mirum si uoluit à dia-
 bolo tērari, qui se pmisit à mēbris eius crucifigi: **Nec**
 est incredibile, si quod minus est à capite pertulit, q̄
 quod maius est, à mēbris sustinuit. Sed illud solícite
 nobis considerandū est, quod statim post baptismū
 tentationes diaboli dñs pertulit: ut intelligamus, q̄
 tunc tentationibus diaboli acrius premimur, qm̄ ab
 eius seruitute uel dominio recedere cōperim⁹, iuste
 pieq; uiuere cum Christo uolentes. **Quod** alibi in eu-
 angelio declaratur, quando recessurus à puero elisic
 cum, & multum discerpens & clamans, exiuit ab eo.
 Sicut enim rex non contra subditas, sed contra rebel-
 les nationes bellū mouet: ita diabolus ualidius eos,
 quos à sua seruitute tecedere uiderit, & ad leue iugū
 Christi festinare, impugnat. Tunc em̄ grauiores dæ-
 monum tentationes electi sentiunt, qm̄ aliquod bo-
 num propositum inchoare uolunt. **Quod** in exem-
 plo Israelitarum didicimus, qui tunc à Pharaone du-
 rius afflicti leguntur, quando per Moysen & Aaron
 ad terrā epromissionis sunt uocati. Contra cuius ia-
 cula tentationū, nos spiritualia arma sumere mouet
 quidam sapiens, dicens: **Fili,** accedens ad seruitutem
 dei, sta in iustitia & tremore, & præpara animā tuā
 ad tentationē. **Et** **Apostolus:** Induite uos armatura
 dei, ut possitis stare aduersus insidias diaboli. **Quia**
 nō est nobis colluctatio aduersus carnē & sanguinē,

Ecc. 1

Eph. 6

fed aduersus principes & potestates, aduersus mūdū
 rectores tenebrarū harum, contra spiritalia nequitie
 in celestibus. Et quasi quæreres q̄ essent hæc arma,
 idē Apostolus exponendo subiungit: State ergo suc-
 cincti lumbos uestros in ueritate, & induti lorica ius-
 titiæ, & calceati pedes in preparatione euangelij pa-
 cis, in omnibus sumentes scutū fidei, in quo possitis
 omnia tela nequissimi ignea extinguere. Et galeā salu-
 tis assumite, & gladium spiritus, quod est uerbū dei.
 Pugnaturus autem dñs cum diabolo, in desertum se-
 cessit: ut ostenderet nobis, quia si eius tentationes uo-
 lumus perfecte superare, non solum turbas dæmo-
 num, sed etiam concordiam malorum hominū de-
 bebemus uitare. Sicut em̄ bonorum hominum cōcor-
 dia plurimum iuuat, sic malorū societas infirmis men-
 tibus multum nocet, & teste Psalmista, qui ait: Cum
 sanctis sanctus eris, & cum uiro innocente innocens
 eris. Et cum electo electus eris, & cum peruerso per-
 uerteris. Vnde nos Salomon admonet, dicens: Noli
 esse amicus homini iracundo, neq; ambules cum ui-
 ro furioso: ne forte discas semitas eius, & sumas scan-
 dalum animæ tuæ. Et ideo qui laqueos tentationū
 cupit euadere, malorum societate aliquando corpo-
 re, semper aut̄ mente debet fugere, in exemplo eius,
 qui in regali aula uel inter turbas populares positus,
 dicebat: Ecce elōgari fugiens, & māsi in solitudine.
 Et cū ieiunasset quadraginta diebus & qua-
 draginta noctibus, postea esurijt. In eo quod
 superaturus dñs diabolum, quadraginta diebus &
 quadraginta noctibus ieiunauit, necessaria arma cō-
 tra tērationes diaboli, ieiuniū & orationē esse ostendit,
 iuxta illud qd̄ ipse ait in euangelio; Hoc genus non

Psalm. 17.

Proue. 22.

Psalm. 54.

Matth. 17.

eſcitur, niſi in oratione & ieiunio. **Et Paulus:** Omnis **1. Cori. 9**
 qui in agone cōtendit, ab omnibus ſe abſtinet. Cum
 ergo quadraginta diebus & noctibus ieiunauit, om̄i
 tēpore uitæ præſentis electos cōtra tentationes anti
 qui hoſtis certamē habere docuit. Siue certe quadra
 ginta diebus & quadraginta noctibus dñs ieiunauit,
 predicaturus euangeliū, ut oñderet, uetus à nouo nō
 diſcrepare teſtamētum. **Legimus em̄ duos eximios**
 patres, q̄draginta diebus & noctibus ieiunaſſe, **Moy**
 ſen ſcilicet & **Eliam**. **Quorum** alter legiſſator fuit,
 alter eximius p̄phetarum. **Per Moysen** ergo lex, **per**
Eliam p̄phetia ſignificatur. **Vt** ergo oſtēderet dñs,
 non aliud in euangelio ſe eſſe docturum, niſi quod
 lex & prophetæ de eo pronunciauerunt, quadragin
 ta diebus & noctibus ieiunare uoluit. **Quoniā** ſicut
 ipſe ait in euangelio, nō uenerat legem prophetasq̄
 ſoluere, ſed adimplere. **Vnde** bene cū tranſfiguratus
 eſſet in monte, **Moyses & Elias** cū eo uiſi eſſe legunt̄,
 prædicātes ei uſq̄ paſſionis exceſſum in **Ierusalē**. **Vel**
 certe, cū ieiunauit, cunctis diebus uitæ præſentis, ele
 ctos in aſſictiōe futuros eē oñdit. **Eſt** & aliud in hoc
 q̄dragenario numero, q̄d cōſiderare oportet. **Nume**
 ruſ em̄ iſte ab uno incipit, ſed crescendo multiplicat̄,
 ita ut ſi ad unū addas duos, ſunt tres: adde tres ſunt
 ſex: adde q̄tuor, ſiūt decem. **Sicut** ergo unū, duo, tres,
 & quatuor, decem ſiūt: ita unum, duo, tres, & q̄tuor,
 quater ducti, quadraginta ſiunt. **Et** denarius qui
 dem numerus, ad uetus pertinet teſtamentum, pro
 pter decalogū legis: quadragenarius uero, ad gratiā
 ptinet noui teſtamenti, quia q̄tuor ſunt libri ſancti
 euangelij. **Idem** autem numerus præſentis uitæ cur
 ſum ſignificat, quia mūdus in quatuor ſpecies diuidi

Matth. 54

Psal. 106

tur, orientem, occidentem, septentrionem & meridiam. Et ex his mundi partibus fideles colligit, sicut scriptum est: Quos redemit de manu inimici, sicut onibus cōgregauit eos, A solis ortu & occasu, ab aglone & mari. Quasi em̄ denarium multiplicādo quater ducētes, ad quadragenarium numerum peruenimus, quando legem spiritualiter intelligendo, latius per gratiā noui testamenti explicamus. Augetur em̄ lex, cum spiritualiter interpretatur: quia praecepta rāto magis crescūt, quāto subtilius fuerint excussa. Est etiā aliud in hoc quadragenario numero, quod curiosus lector adijcere potest. Decem namq; Moysi praecepta data sunt in duabus tabulis scripta, in una quidem tria, in alia septem. Et tria quidem ad dilectionem dei pertinent: quia deus inseparabilis trinitas ē, quem iubemur diligere toto corde, tota mente, tota anima. Septē autē ad dilectionem pertinent proximi, quē etiam sicut nos diligere praecepimur. Et pulchre, quia totus homo noster, interior & exterior, septem qualitatibus cōstat. Interior, intellectu, memoria, & uoluntate: exterior, terra, aqua, igne & aere, id est, calida & frigida, sicca & humida. Septem ergo & tria, decem fiūt. Et nos igitur iūgamus septē ad tres, ut ad perfectum numerū perueniamus, id est, toto dilectionis affectu, creatori nostro inhareamus. Et ga indigne uiuēdo praecepta decalogi trāsgressi sumus, ipsam carnem per pēnitentiā asfligamus, ut ad quadragenariū perfectum numerū peruenire possimus. Nec debet onerosum uideri, si de hoc quadragenario numero, pro communi utilitate, aliqua adhuc inferamus. A presenti die usq; ad sanctū pascha, q̄draginta duo dies uēturi sunt, quorū sunt hebdomadæ sex. Sub

traētis ergo sex diebus qui in dñicis eueniunt, nō am
 plius quān trīginta sex in abstinentia remanent. Cū
 autē anni circulus per trecentos sexagintaquinq; di
 es uoluit, si recte consideremus, hoc tēpus quadra
 gesimę, decimatio est uitę nostrę. Dignum est em̄, ut
 qui per totū annū nobis uiuimus, salcē istis diebus sa
 cris deo uiuamus: ut non solum de nostris rebus, sed
 etiam de nostris corporibus deo decimas demus. Et
 abūdet iustitia nostrā, si uolumus intrare in regnū cę
 lorum, super scribarum & pharisęorum: ut cū illi da
 rent decimas rerum, nos demus decimas dierum. In
 abstinentia prompti, in oratiōibus assidui, in eleemo
 synis largi: maceremus carnem nostrā per abstinē
 tiam, mentem per compunctionem, ut (secundum
 Apostolum) exhibeamus corpora nostra hostiam ui
 uentem. Hostia enim immolatur & uiuit, quia ho
 mo à pręsenti uita non deficit, & tamen per abstinē
 tiam suam carnem affligit. Tanto enim acceptabilio
 rem hostiam deo offert, quanto non extra se, sicut est
 agnus, sed in seipso querit quod deo immolet, scriptu
 ra dicente: Sacrificiū deo spiritus contribulatus, cor
 contritū & humiliatum deus nō spernit. Sicut em̄ fo
 mentum omnium uitiōrum est gula, sic nutritrix omni
 um uirtutum abstinentia. bonum autem abstinētię,
 à principio cōmemoremus. Quān diu em̄ primi pa
 rentes in paradiso māserunt, tādū à cibo uerito abs
 tinuerunt. Postquam uero gulę desiderijs satis fece
 runt, paradisi amcēnitātē protinus amiserūt. Et post
 hac Moyses qui ieiunauit, legem dei accepit: popul^o
 qui comedit, idola fabricauit. Vede scriptum est: Se
 dit populus manducare & bibere, & surrexerunt lud
 dere. Mortis quoq; sentētiā Ionathas promeruit, qđ

Roma. 12

Exodi. 32

indictum ieiunium a patre, nesciens uiolauit. Daniel nans & tres pueri, q in aula regis miræ abstinentiæ fuerunt, non solum leonū dentes euaserūt, & fornacem ignis nō senserunt, sed etiā interpretandi sacra mysteria scientiā acceperunt. Iohānes quoq; q miræ abstinentiæ fuit, redemptorē non solum uidere, sed etiam baptizare meruit. Quid plura? Ipse mediator dei & hominū hō factus, ut superaret diabolū, quadraginta diebus & quadraginta noctibus ieiunauit, ostēdens inuictissima arma esse ieiuniū & abstinentiam contra insidias diaboli. Quibus exemplis inuitati, uirtutē abstinentiæ toto corde suscipiamus, ut & futura mala possimus extinguere, & præterita peccata diluere, in exemplo Niniuitarū, qui minitantis dei iram, per triduanā euaserunt abstinentiā. Sed q; comes ieiunij eleemosyna est, dignū est, ut quod corpori nostro subtrahimus p abstinentiā, pauperibus erogemus per misericordiā. Illud ergo ieiuniū deus non approbat, quod eleemosyna nō ornat. Quia tale est ieiuniū sine eleemosyna, qualis sine oleo lucerna. Vnde ipse dñs per prophetam quosdā ieiunantes, sed ab eleemosyna cessantes redarguit, dicens: Cum ieiunaretis & plangeretis, nōne uobismetipsis ieiunastis & planxistis? Sibi eñ & non deo ieiunat, qui hoc quod corpori subtrahit per abstinentiā, non pauperibus erogat, sed sibi in posterū referuat. Qui autē ieiunat & eleemosynam tribuit, necesse est ut ab omni iracundia & odio atq; impatientia cor suum custodiat. Quia frustra se ipsum affligit in corpore, q odium seruat in corde, sicut dñs quosdā ieiunantes increpat, dicens: Ecce in die ieiunij uestri inueniunt uoluntas ur̄a, & omnes debitores uestros repetitis. Ecce ad lites &

Ione. 3

Zach. 7

Iste. 58

contentiones ieiunatis, & percutitis pugno impie. **Joel. 1. 2**
 Et ecōtra dominus per loel: Sanctificate ieiunium.
 Sanctificare ieiuniū, est cum abstinētia carnis eleemo-
 synam tribuere, & cætera pietatis opera impendere. **Quapropter scdm Apostolum, q ait: Ecce nūc** **2. Cor. 6**
 tēpus acceprabile, ecce nunc dies salutis, dignū est, ut
 in his diebus exhibeamus nosmetipsos sicut dei ministros,
 in multa patientia, in ieiunijs, in uigilijs, in castitate,
 in charitate non ficta. **Quantū autē pacis concordia dñs in nobis diligit, ipse manifestat in euangelio, cū clamat: Si offers munus tuū ad altare, & ibi** **Matth. 5**
 recordatus fueris, q̄a frater tuus habet aliqd aduersus te &c. **Tanto enim securius resurrectionis diem celebrabimus, quāto districtius presentis temporis dies obseruauerimus. Vnde qualis merces, imo quāra gloria simplici corde ieiunantibus, & elemosynam largientibus maneat, ipse dñs ostendit: q cum dixisset per pphetam, Hoc est ieiunium quod elegi, Isaie. 58**
 Frange esurienti panē tuū, & egenos uagosq̄ induc in domū tuam, **Cum uideris nudū, operi eum, & carnem tuā ne despexeris, adiecit: Tunc erumpet quasi mane lumen tuum, & sanitas tua citius orietur. Et anteibit faciem tuam iustitia tua, & gloria dñi colligete. Tunc inuocabis, & dominus exaudiet: clambis, & dicet, ecce adsum. Congrua autē ratione magistri ecclesie, quadragesimæ tēpus ante dñi passionē obseruandū esse statuerunt, ut intelligamus q̄a presentis uitæ afflictio immortalitātē futurā parit. Ad quam rē confirmandā, ipse dñs qui quadraginta diebus ante passionē ieiunauit, quadraginta etiā post resurrectionē cū discipulis cōuersatus est, utrunq̄ tēpus quadraginta dierū numero cōplens: ut ostende-**

- ret, in presenti uita tempus esse afflictionis, & in futuro gaudij. Cum em̄ quadraginta diebus ante passionem ieiunaret, quasi clamabat: **Nisi penitentiam egeritis, moriemini in peccatis uestris, et Petrus.** Abstinete uos à carnalibus desiderijs, quæ militant aduersus animam. Cum uero post resurrectionē suā cū discipulis conuersaretur, eorum corda lætificans, quæ illud gaudiū ineffabile p̄mittebat, de quo alibi ait:
- Johan. 14.** Iterum uidebo uos, & gaudebit cor uestrū, & gaudiū uestrū nemo tollet à uobis. **Et iterum:** Ecce ego uobiscum sum omnibus diebus usq; ad consummationem seculi. Ieiunauit aut̄ non solū quadraginta diebus, sed etiam noctibus: ut siue prospera blandiant, quæ significantur per dies: siue aduersa terreat, quæ significatur p̄ noctes, immobilis perseveret animus
- 2. Corin. 6.** Christianus, sicut faciebat ille, qui dicebat: Per arma iustitiæ à dextris & à sinistris, per gloriam & ignobilitatem, per infamiā & bonam famā, ut seductores & ueraces, sicut qui ignoti & cogniti. Bene aut̄ postq̄ dictum est, [cum ieiunasset quadraginta diebus & quadraginta noctibus,] additū est, [postea esuriit] ut uera in illo humanitas esse ostenderetur. Hoc em̄ de **Moysē** & **Elia** scriptum non legimus, quia nulli dubium, quod post ieiuniū ut puri hoies esurierint: sed de illo, qui ita deus erat, ut etiam homo esset, dignum fuit ut scriberetur. **Vel certe post ieiuniū esuriit, ut occasio tentandi diabolo præberetur.** Quem enim quadraginta diebus & noctibus ieiunantem uidebat, fortasse tentare non auderet, nisi eum esurientem iterum cerneret. **Et quem post ieiunium esurientem uidit, quasi hominem tentare præsumpsit.** Unde & subditur: **Et accedēs tentator, dixit ei: Si**

filii dei es. dic vt lapides isti panes fiant.

Quia esurienti panis congruit, quem esurientem vidit, ut de lapidibus panem faceret, persuasit. Sed forte mouet aliquem, unde diabolus, ut dominum tentaret, occasionem sumpserit, & cur eum filium dei aestimauerit. Ad quod respondendum, quia forte audiuit dei patris uocem in tonantem: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi complacui. Et ideo quem testante patre deum audiuit, hominem credere distulit. Nisi enim deum illum aestimarer, nequaquam per obsessum hominem diceret: Quid tibi & nobis filii dei uenisti ante tempus torquere nos? Sed quia quæ hominis sunt in eo uidit, uerum deus esset usque ad mortem ignorauit, Ita enim dominus noster Iesus Christus sua opera temperauit, ut diabolus eius aduentum cognoscere non posset, & per uirtutem miraculorum suorum se deum esse mundo manifestaret. Conceptus quippe est ut deus, sed natus ut homo. Ut deus a magis est adoratus, ut homo a parentibus in Aegyptum deportatus. Quasi deus ieiunauit, quasi homo esuriit. Quasi homo dormiuit, quasi deus uentis & mari imperauit. Quasi deus de paucis panibus multa millia hominum satiavit, quasi homo terreno cibo indiguit. Et ad ultimum, ut homo crucifixus esset, sed quasi deus resurrexit. Tria enim huius mundi principem in domino latuerunt, conceptio, partus & passio. Quia sicut dicit Apostolus, Si cognouissent, nunquam dominum gloria crucifixissent. Sed quia eius diuinitatem uoluit explorare, ideo accedens ad tentandum, dixit: Si filius dei es, &c. Duobus enim modis ipsa sua tentatione diabolus tenetur astrictus. Si enim tantum hominem aestimauit & non deum, quare ut de lapidibus panes faceret tentauit, cum hoc deo impossibile non sit? Sicut di-

Matth. 17

Matth. 3

1. Corin. 10

ximus, quasi dubius & incertus loquebatur. **Qui respondens dicit: Scriptum est, non in solo pane uiuit homo, sed in omni uerbo quod procedit de ore dei.** Magna est domini potentia, sed non minor eius declaratur patientia. Qui enim solo uerbo tentatorem suum, aut in lapidem conuertere, aut in abyssum poterat mergere, eius rērationes sustinuit, ostendens nobis non esse timendum cum tentamur, sed cauendum ne rērationibus cōsentiamus.

Jacobus Beatus enim uir qui suffert rērationem, quoniam cū probatus fuerit, accipiet coronam uitae, quam reprobis misit deus diligentibus se. Nec potestate, sed autoritate diabolus dñs uoluit superare, ostendens nobis quotiescunq; a diabolo tentamur, ad autoritatem scripturarum semper esse recurrendum. Et hoc faciendum quod scriptura monet, non quod diabolus suggerit. Sed quod dominus dicit, [Non in solo pane uiuit homo,] iuxta literam ita est, quoniā uita hominis non in solo pane est cōstituta, sed uarios cibos ad illius usus deus cōdidit, scilicet pecorum carnes, auū & pisciū, atq; diuersa genera fructuū. Quod uero sub iūgit, [Sed in omni uerbo qd procedit de ore dei,] ostēdit esse aliā uitam corporis, aliā animae. Vita em corporis anima est, uita animae deus. Et sicut corp⁹ moritur, si nō pascitur cibo carnali: ita moritur anima, nisi reficiat uerbo dei: nō ut nō sit, sed ut mala sit. Quia non in solo pane uiuit homo, sed in omni uerbo quod procedit de ore dei. **Tunc assumpsit eum diabolus in sanctam ciuitatem.** Sanctam ciuitatem in hoc loco euāgelista Ierusalem appellat: nō quod tūc sancta esset, sed quia pristinum nomen reseruauit. Si uero certe sanctam eam dicit, ad comparisonem alia

rum civitatu, in quibus colebāt idola. Et statuit eū supra pinnaculū tēpli. Pinnaculū autē templi, sedes erat sacerdotalis, quā oēm altitudinē templi supereminēbat, ubi sacerdotes verbū facturi ad populum, ascendere soliti erāt, ut facilius possent audiri & videri. Nō em̄ more nostro in **Palēstina** (scilicet terra re-promissionis, q̄ ideo **Palāstina** dīr, eo q̄d **Palēstini** ibi habitauerūt,) domos aedificant, sed planas eas desuper faciunt ad sedendū, uel ad deambulandū. Per circuitū quoq; tecti murū aedificāt, ut securius sup eas incedere possint. Vñ **Moyes** populo p̄cepit dicēs. **Cū aedificaueris domū nouā, facies p̄ circuitū tecti murū, ne sis reus labēte proximo & in p̄iceps ruēte.** Ad hanc ergo similitudinē domus **Oziā** regis aedificata fuisse creditur, de quo scriptū est: **Quia cecidit per cācellos domus suā, & mortuus est. Super oīm ergo templū pinnaculū altius erat, de q̄ precipitatus legit **Iacobus** frater dñi, eo quod annunciarēt in **Ierusalē** resurrectiōnē ex mortuis. In hoc igitur pinnaculo assumpsisse diabolus dñm dicitur, non sua potestate, sed dñi permissu & uolūtate. Ipse em̄ in pinnaculo, p̄pria uolūtate ascendit, ut occasionē tentādi diabolo daret. **Notandum autē, quod p̄cipitiū p̄suadens diabolus, ait: Sifilius dei es, mitte te deorsum. Non em̄ q̄s decipit sursum ascendere monet, sed deorsum ruere suadet.** Vnde pulchre **Symachus** diaboli nomē deorsum fluens interpretatus est, ut quod ait in uoluntate, hoc etiā sonaret in nomine. **Nec solū p̄cipitiū diabolus p̄suasit, sed etiā ut facilius ei crederet, autoritatē scripturæ adhibuit, dicens: Scriptū est em̄, quia angelis suis mandauit de te, et in manibus tollēt te, ne forte offendas ad lapidē pe-****

Deut. 22
4. Reg. 1.

dem tuum. Ex quo loco cognoscimus, quia diabolus male scripturas interpretatur. Hoc enim non de persona domini scriptum est, sed in persona iusti uiri canitur, qui adiutorio indiget angelorum, ne offendat ad lapidem, hoc est, in lege quam in tabulis lapideis scripta est: uel etiam in Christum, qui est spiritualiter petra, sicut ait Apostolus: Petra autem erat Christus. Et propheta: Ecce ego ponam in Sion lapidem offensionis & petram scandali. Nam si uerum diabolus dicere uoluisset, illud debuerat dicere, quod in eodem psalmo sequitur: Super aspidem & basiliscum ambulabis, & conculcabis leonem & draconem. Ipse est enim aspidem, qui ueneno terationum animas hominum necat. Ipse basiliscus, qui flatu inique persuasionis animas interimere conatur. Ipse est leo, qui circumiens quaerit quem deuoret. Ipse est & draco, qui homines quos decipit in uoraginibus peccatorum ab orbibus pertrahit. Dominus autem super aspidem & basiliscum ambulauit, & conculcauit leonem & draconem, qui antiqui hostis insidias propria uirtute confregit: ita ut nulli Christiano nocere possit, nisi nos ei sponte subiciamur. Sed hunc uersiculum, quem diabolus de se scriptum nouerat, quasi callidus tergiuersator tacuit. Et quod in persona uiri iusti canitur, domino quasi infirmo homini opposuit, dicens: Scriptum est, quia angelis suis mandauit de te, & in manibus tollent te &c. In quo loco & illud cognoscimus, quia ad custodiendam sanctos: uel tam angeli deputant, teste Apostolo, qui ait: Sumus ad ministratorum spiritus, in ministerium missi, propter eos qui haereditatem capiunt salutis. Et dominus in euangelio de parauit: Angeli eorum semper uident faciem patris. Unde in Actibus apostolorum, cum Petrus ad ianua pul-

1. Cori. 10.
3. Reg. 3

Psalm. 91.

Heb. 1

Matth. 18

Actu. 12.

sare, dictum est: Non est Petrus, sed angelus eius est.

Hinc ait angelus Tobia: Cū oraretis, ego obtuli orationes uestras ante deum. Ait illi Iesus rursus: Scriptum est: Nō tētabis dominum deum tuum. Notā dum quod utilia testimonia dominus aduersus diabolu ex Deuteronomij libro assumpsit, secundē legis faciens mētionem, ut eam sanctam & iustam esse demonstraret, atq; ueris clypeis falsa inimici iacula confringeret. cuius uictoria: typū quondam David tenuit, quando singulari certamine, cum Philistæo pugnavit, arma regalia deposuit, & quinq; lympidissimos lapides de torrēte assumpsit, quos in peram pastoralem posuit: è quibus unum in fundam misit, & Philistæum in frōtem percutiens in terrā prostravit, eiusq; caput gladio illius amputauit, magnā gratiam & gloriam tribuens populo suo. Quem em̄ David, qui manu fortis interpretatur, melius quā dominū Iesum Christum significat, quia de eius stirpe carnem assumpsit: Qui recte manu fortis dicitur, quia singulariter diabolu prostravit, de quo scriptū est: Dominus fortis & potens, dominus potens in prelio. Pugnaturus ergo cum Philistæo, quinq; lympidissimos lapides elegit, sed uno in fronte Philistæū percutiens, in terrā prostravit: quia dominus ad uincendam diaboli uersutiam quinq; libros Moysi assumpsit, quorum uno Philistæum in frontem percussit: q̄ ex Deuteronomij libro tria testimonia aduersus trinam eius tentationem opposuit, sicq; uictoriam de antiquo hoste obtinēs, magnam læticiam in se credētib; reportauit. Iterum assumpsit eum diabolus in montem excelsum ualde, & ostendit ei omnia regna mundi, & gloriam eorū. Sic ut de pinnaculo, ita & de monte sentiendū est. Nec

1. Reg. 17

Psalm. 23

putandum est, quod diabolus nolentem dominum in montem excelsum assumere potuerit, sed eius malam uoluntatem euangelista pro facto posuit. Nam ipse propria uoluntate in montem ascendit, ut diabolo locus tentandi, & Christo esset occasio triumphandi: quoniam nisi esset locus tentandi, non esset triumphus uincendi. Nonnulli autem iuxta literam hunc montem Olympum fuisse asserunt, qui tanto altior præ cæteris esse fertur, ut etiam intra se nubes habere uideatur. Alij uero dicunt eum fuisse Thabor, qui ualde excelsus fuisse narratur. Sed quicumque mos fuerit, dominus tamen sponte (ut diximus) in eum ascendit. Spiritualiter autem, per montem, in quo diabolus dominum, tentauit superbia intelligitur. Cum ergo diabolus dñm in mōte tērauit, dat̄ intelligi, q̄a eos quos decipit, in superbiam mētis erigere suadet, de quo per beatum Iob dicitur: **O**mne sublime uidet, & ipse rex super omnes filios superbiæ. **E**t Apostolus: **I**nitium omnis peccati superbia est: quia sicut diabolus per superbiam de cælo cecidit, sic quoscunq; decipit, per superbiam peccare facit. **G**loriam mūdi dicit aurum, argētum, lapides preciosos, & cætera amabilia mūdi, in quibus maxime mundi amatores gloriant. **N**o putandum est autem, omnia regna mundi & gloria eorum simul domino ostendere potuisse ab alio, nisi à seipso: sed qui omnia creauit per diuinitatem, ipse omnia, iuxta quod uoluit, simul uidit per humanitatem: siue totū, ita ut est, siue in sphaerā collectū, ut scilicet (sicut supra iam diximus) diabolo daretur occasio tentandi. **N**ec mirum, si dominus sic totum mundum prospicere potuit, q̄ etiā quibusdā sanctis hoc in munere præstitit, ut eū in sphaerā collectum uiderē possent. **I**n eo uero quod ait, **Hæc omnia tibi**

Job. 41
Ecc. 10

Dabo, si proci des adoraveris me, falsidicus cō-
vincitur. Neq; omnia regna mundi, uel gloriā eorū po-
testatem habet dandi cui uult, qñ nec substātiā be-
ni Job laedere ausus est, antequam esset à deo permis-
sus, ipso diabolo dicente domino: **Mitte manum tu-**
am, & tange cuncta quæ possidet, nisi in faciem bene
dixerit tibi. Quod ex eo facile etiā cognoscimus, qd
sanctos uiros in possessione argenti & auri prædiui-
tes fuisse legimus, quod omnino non essent, si in po-
testate diaboli omnia regna mundi fuissent. Quia ue-
ro omnis, qui diabolum adorat, prius per consensum
prauæ operationis à conspectu dei cadit, uoce dicitur
diaboli, si cadens adoraueris me. Vbi consideran-
dum, quia prius dixit cadere, & post adorare. Cadit
enim homo, quando peccare consentit. Quasi uero
post casum diabolum adorat, quando ipsa peccata
opere perpetrat, sicut de auaris per Apostolū dicit:
Et auaritia quæ idolorū est seruitus. Et de talibus per
Psalmistam dicitur: Ibi ceciderunt, qui operantur in
iquitatem, expulsi sunt, nec potuerūt stare. Sed quæ
ritur quare sancti euāgelistæ, Matthæus scilicet & Lu-
cas, in descriptione tentationum discordare uidētur,
maxime cum in prima concordent, & in secūda & in
tertia dissentiant? Quam enim Matthæus posuit se-
cundam, Lucas tertiam: & quam Lucas tertiam, Mat-
thæus secundam. Ad quod respondēdum, quia uter-
que ueritatem scripsit, quoniam Lucas ordinē (sicut
ad literam factę sunt) seruauit: quia prima in deserto,
secunda in monte, tertia in ciuitate facta est. Matthe-
us uero subtilius ordinem tentationum, quo diabo-
lus primum hominem in paradiso decepit, considera-
uit. Tribus q̄ppe modis diabolus in paradiso primū

Job. i

Ephē. 5
Psalm. 37

hominē tentauit: quia hūc gula, uana gloria, & auaritia tentauit. **Gula** quippe tentauit, q̄a cibum ueritum comedere perſuaſit: uana gloria, cum dixit: **Eritis ſicut dñi: auaritia**, cum ſubiunxit: **ſcientes bonum & malum. Auaritia** enim non ſolū in cupiditate pecunię eſt, ſed etiā in ambitione honoris, dū ultra naturam uel meſuram ſuam honor indebitus queritur, ſicut de unigenito filio dei, qui hanc appetere noluit, **Paulus Apoſtolus** dixit: **Non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem deo. Sed** q̄a his tribus modis diabolus hominem in paradifo proſtrauerat, r̄eratus dñm, ad conſueta arma recurrit, iſdem ſaculis putans eū ſe poſſe uulnerare, q̄bus primū hominē peremerat. **Gula** quippe eum tentauit, cū dixit: [**Si filius dei es, dic ut lapides iſti panes fiāt.**] **Vana gloria**, cū ait: [**Si filius dei es, mitte te deorfum.**] **Auaritia**, cum ſubiunxit: **Hęc om̄ia tibi dabo, ſi ꝓcidens adoraueris me. Sed** dñs, qui genus humanum de eius poſtate liberare uenerat, eodem aditu eius tentationis excluſit, quo primum hoīem ſe tenere putabat. **Vbi cōſiderandū nobis eſt, q̄a nos, qui de ſtirpe primi hominis ſumus creati, & per ſc̄dm hominem redempti, his tribus modis tentare nō ceſſat, maxime iſtis diebus quadrageſimę, quo noſtram religionem ſtudioſius erga amorē dei feruere uidet. Gula** igitur nos tentat, cum uel horam conſtitutam antecedere perſuadet, uel ad horam conſtitutam ſuper meſuram edēdum, & deliciōſa uel ſuperflua cōiuiua ſuggerit exhibere. **Sed** ſi in hac parte nos cautos inuenierit, tentat ꝓ auaritiā, ut ſcilicet quod corpori ſubtrahimus per abſtinentiam, non pauperibus erogemus ꝓ largitatem, ſed nobis in poſterū reſeruemus ꝓ

Philip. 2

cupiditatem. Si uero nec in hoc cōsensum ei præbuerimus, tentat per uanam gloriam, ut in eo quod ieiunamus, uel largiores elemosinas tribuimus, laudē hominum magis quā dei quæramus. Sed nos dñi exemplo instructi, uincamus gulę appetitū per abstinentiam: auaritię, per largitatē: uanę glorię, per humilitatem: iuxta quod nos beatus Iohannes admonet, dicēs: **Filioli, nolite diligere mundū, neq; ea quę in mundo sunt:** quia omne quod in mundo est, cōcupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorū, & superbia uitę. **Concupiscentia uidelicet carnis, ptinet ad gulam: ambitio seculi, ad auaritiā: concupiscentia oculorū, ad uanam gloriā.** Quod ergo his tribus tērationibus, in quibus à dño superatus est diabolus, maxime genus humanū à dñi uoluntate retrahatur, illa parabola euangelij indicat, ubi, qui ad cōnā inuitati uenire recusaerūt, tres excusationes ptulerunt. **Primus dixit: Villā emi, & necesse habeo exire, & uidere** Lucę. 14. **illā.** Alter dixit: Iuga boū emi quinq; & eo pbare illa. Tertius quoq; ait: **Vxorē duxi, & ideo nō possum uenire.** Ideo & nos calliditates diaboli pudentes, per arma iustitię à dextris & à sinistris tuti, ex totis conaminibus repugnare studeamus. **Tunc ait illi Iesus: Vade sathana.** Nōnulli putāt eandē sententiam audisse diabolū, quā & Petrus audiuit, sed multum inter se diuersę sunt. Petro em̄ ignorāter mysterium passionis cōtradicti dictū est. **Vade retro me** Marci. 8. **sathana, qđ est dicere, Sequere. i. imitare me, qui cōtrarius es uoluntati meę.** Diabolo autē non dicitur, uade retro me, sed absolute, uade sathana, ut subaudiatur, in infernū. **Scriptum est enim: Dñm deū tuū adorabis, & illi soli seruiēs.** Et hoc testimo-

Deute. 6

nium (sicut & superiora) in Deuteronomio scriptum est. Vbi considerandū nobis est, q̄a cum dicente diabolo, [hæc om̄ia tibi dabo, si cadēs adoraueris me,] dñs respondit, [dñm deum tuū adorabis,] ostēdit, quia diabolus illum quasi deum & creatorem suum adorare debuerat, nō se ad adorādū, q̄ erat creatura, tentare. Sed quærit, cum dñs dicat, [illi soli seruiēs,] quare Apostolus Paulus dicat, p̄ charitatem seruire inuicem. Quō ergo dño soli seruire præcipitur, cum seruitium cōmune dicitur? Quō autem utrunq̄ contrarium nō sit, facile agnoscimus si proprietatē Græci sermonis, ex qua scriptura trās lata est, attēdamus. Apud Græcos seruitus duobus modis dicitur. Dicit enim λατρεία, dicitur & δουλεία. Sed λατρεία illa seruitus est, quæ soli deo debetur per culturam & uenerationem, quasi auctori & conditori omnium. Vnde & εὐδωλολατρείασ nomen compositum est, ex εὐδωλο & λατρεία: eo quod honorem & seruitutem soli deo debitam, homines stulti idolis deferre uoluerūt. δουλεία autem illa seruitus dicitur, quæ cōmunis est, & inuicē à fidelibus exhibēda. Vnde & seruus δούλος apud eos appellatur. Iubemur ergo & per charitatem seruire inuicē, quod pertinet ad δουλείαν: & iubemur iterum soli deo seruire, quod pertinet ad λατρείαν, ut eius honorem nulli creaturæ deferamus. Quod enim ait Apostolus: Serui, obedite dominis carnalibus, ad δουλείαν pertinet. Quod uero in alio loco ait: Nos sumus circūcisio, spiritu deo seruiētes, ad λατρείαν pertinet. Vnde & eodē loco apud Græcos λατρευόντες sc̄i p̄ū est. **Tunc reliquit eum diabolus.** Reliquit eum, quem nunquam tenuit: q̄a superatus à cētato, à tentatione cessauit. Sed quamuis ab eo superatus tunc recesserit, tempore passionis ad eum uenit, sicut

Ephe. 6
Philip. 3

ipse dicit: Venit ad me princeps huius mundi, & in me non habet quicquam. Vnde cognoscimus, quia antiquus hostis superari potest, sed quiescere nescit. Et eo à tentatione recedente, ecce angeli accesserunt, et ministrabant ei. Pulcherrime autem in conclusione huius lectionis, utraque domini natura nobis declaratur, diuina scilicet & humana, si tamen hanc cum Lucæ euangelij lectione conferamus. *Lucæ. 22.* ginus enim in Luca, quia cum instāte passionis tempore dominus plixius oraret, descendens angelus domini de cælo, confortabat eum. In documento ergo utriusque naturæ hunc & angelus cōfortabat, & huic angeli ministrabant. Quia enim deus est, ministrabant ei angeli: quia homo uerus est, confortabat eum angelus: Quoniā ei, qui minoratus est paulo minus ab angelis in humanitate, omnia subiecta sunt sub pedibus eius per diuinitatem.

Quam ad literam pertinet, ferunt hi, qui in transmarinis partibus sunt, quod nullus mōs tam excelsus sit, q̄ Olympus, cuius cacumē (ut asserunt) super nubes est, & nec ibi pluuia nec imber rāgit. Tradit autem beatus Augustinus, q̄a fuerunt fortissimi atq; robustissimi, qui estatis tēpore ascenderunt in eum, spongiam secum ad nares ferentes, nec non farinam uel cinerem, & fecerunt characterē aliquem in farina uel cinere, reuertentesq; anno sequenti iterū ascenderunt illuc, & ita inuenerunt, sicut reliquerūt. Et in hoc manifestatur, quia super nubes est, & nec ibi imber, nec pluuia, necq; uentus flat. Spiritualiter uero, per montem excelsum ipse diabolus intelligitur, de quo alibi scriptū est: *Vulneratus est à monte Tyri.* Et p̄pheta: *Quomodo cecidisti de 3° Saig. 13*

cælo Lucifer, q̄ mane oriebaris, qui in corde tuo dixisti, In cælum ascendam, super astra cæli ædificabo solium meum: Et bene quidem per montem diabolus designatur, quia omnes suos sequaces ad altiora prouocat, scilicet ad superbiam. De quo beatus Iob loquitur: Omne sublime uider, & ipse est rex sup̄ oēs filios superbiz. Sic econtra etiã dñs suos ad humilitatem semper prouocat, dicens: Discite à me, quia mitis sum & humilis corde. [Et gloriã eorũ.] Gloria mundi dicit, aurũ, argentum, uestes & lapides preciosos, & cætera amabilia uel transitoria mundi. Alius euangelista dicit, quod in momẽto, & in istu oculi ostendit illi omnia. Et bene, quia omnia quę uidentur, momentanea & transitoria sunt, sicut scriptũ est: Et mūdus transit, & concupiscentia eius, & omnia uanitas. Alius nãq; dicit, quod ait dño diabolus: Omnia quę cernis mea sunt, & cui uolueris do ea. Tu autem si cadens adoraueris me, erunt tua omnia. Fefellit diabolus, & hoc per arrogantiã dixit, non per potentiã. Absit hoc ad intelligendum ut eius sit uniuersus mūdus. Neq; enim potest fore ut sit, sed illius est, qui cuncta ex nihilo creauit. Cuius nanq; sit, Propheta declarat, dicens: Domini est terra & plenitudo eius, orbis terrarum & uniuersi qui habitant in eo.

Joh. 41

Matth. 11.

i. Johan. 2

psalm. 23

SO FERIA SECVNDA
da post Inuocauit. **Matthæi. XXV.**

In illo tempore dixit Iesus discipulis suis: Cũ uenerit filius hominis in sede maiestatis suę, & omnes angeli eius cum eo. Et reliqua.